

KIERUNKI DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

Wydział Polityki Społecznej KPUW – działając w oparciu o art. 22 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej oraz mając na względzie konieczność podejmowania w systemie ciągłym działań na rzecz osób starszych w naszym województwie - przedstawia poniżej kwestie, dotyczące tego obszaru.

Starość to szczególny okres w życiu każdego człowieka, ale także całego społeczeństwa, ponieważ pojawiające się w tym okresie problemy są nie tylko problemami jednostki, ale również społeczeństwa.

Blisko 25% ludności to osoby powyżej 60 roku życia. Sytuacja ta wymaga, w ramach polityki i pomocy społecznej, odpowiednio przygotowanych działań oraz nowych, dostosowanych do aktualnych potrzeb ludzi starszych – form pomocy i wsparcia. Powiększająca się grupa osób starszych postrzegana jest często jako osoby niepełnosprawne oraz mało aktywne. Jednak postęp w naukach medycznych, jak też zmiany mentalności, zarówno osób starszych, jak i reszty społeczeństwa - sprawiają, że starość kojarzona jest także z pewnym potencjałem, który można i należy rozwijać i wykorzystywać. Ten okres to również czas mądrości, rozwagi, wyciszenia emocji i umiejętność patrzenia w szerszej perspektywie, czas na wypoczynek, realizację marzeń, oddanie się własnym pasjom.

Sytuacja życiowo-społeczna, zdrowotna i ekonomiczna w znacznym stopniu wpływa na proces starzenia się – może go przyspieszyć lub spowolnić. Zależy to od środowiska, w jakim osoba starsza przebywa, od jej stosunku do samego procesu starzenia, ale również od udzielanego takiej osobie wsparcia w społeczności lokalnej.

Ustawa o pomocy społecznej w art. 3 ust. 1 stanowi, iż „Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka”.

Na podstawie wniosków z kontroli i nadzoru oraz informacji nadesłanych z terenowych jednostek pomocy społecznej naszego województwa - zostały opracowane **zasadnicze etapy działań na rzecz osób starszych**, w szczególności dotyczące zapewnienia pomocy usługowej, realizowanej na mocy art. 17 ust. 1 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej.

I. Diagnozowanie środowisk osób starszych, samotnie zamieszkałych oraz analiza ich indywidualnych potrzeb.

Rozpoznanie środowisk osób starszych, wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych winno być dokonywane poprzez m.in: pracę socjalną w terenie, kontakty z sołtysami, lekarzami, pielęgniarkami, radnymi, reagowanie na wszelkie sygnały ze środowiska, dotyczące osób starszych potrzebujących pomocy oraz poprzez prowadzenie szeroko zakrojonej akcji informacyjnej na temat możliwości uzyskania pomocy w formie usług opiekuńczych (TV i prasa lokalna, ogłoszenia, ulotki).

W przypadku stwierdzenia konieczności realizacji pomocy usługowej w środowisku (poznanie koniecznego zakresu usług) – wskazane jest uzyskanie zgody od osoby na jej realizację oraz na ponoszenie odpłatności, z uwzględnieniem możliwości zwolnienia z odpłatności częściowego lub całkowitego.

II. Monitorowanie środowisk osób starszych w ramach pracy socjalnej.

W przypadku osób starszych mieszkających w rodzinie oraz samotnie zamieszkałych, którymi opiekuje się rodzina, zasadne jest monitorowanie tych środowisk w ramach pracy socjalnej w celu, zarówno sprawdzania sposobu sprawowania opieki nad starszą osobą przez członków rodziny, jak i w celu wsparcia rodziny w sytuacji tego wymagającej. Natomiast w przypadkach, kiedy rodzina nie wyraża chęci sprawowania opieki nad swoim krewnym lub sprawuje ją w niewłaściwy sposób - zasadne jest podejmowanie mediacji rodzinnych, bądź też innych zasadnych działań.

III. Przyznawanie usług opiekuńczych w formie decyzji.

Podjęcie – w oparciu o przeprowadzony przez pracownika socjalnego wywiad oraz o informacje uzyskane od lekarza (jeśli to wskazane) – decyzji o przyznaniu katalogu usług opiekuńczych w odpowiednim wymiarze czasowym (z uwzględnieniem również dni wolnych od pracy) w następujących obszarach:

- pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych,
- opieka higieniczna,
- pomoc gospodarcza,

- pomoc w funkcjonowaniu w społeczności lokalnej (z uwzględnieniem działań aktywizujących o charakterze profilaktycznym) ,
- pomoc o charakterze mediacyjnym i negocjacyjnym (w relacjach z rodziną, czy sąsiadami),
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

Podmiotem realizującym powyższe usługi może być: ośrodek pomocy społecznej, zatrudniający opiekunki na umowę o pracę, umowę-zlecenie lub inny podmiot wyłoniony w drodze konkursu, bądź przetargu, lub też w ramach realizacji projektów unijnych.

Istotne jest, aby pierwsza wizyta – wprowadzająca opiekunkę do domu osoby starszej – odbyła się w towarzystwie pracownika socjalnego.

Warto podkreślić w tym miejscu o konieczności uczestnictwa w odpowiednich szkoleniach, zarówno w odniesieniu do organizatorów usług, jak i do realizatorów usług (m.in.: z zakresu rehabilitacji, dietytyki, czy wsparcia psychologicznego).

Kwalifikacje realizatorów usług opiekuńczych winny być odpowiednie do wykonywanych zadań (z pewnością muszą to być osoby posiadające empatię i szacunek dla osób starszych).

Praktycznym rozwiązaniem byłoby zaangażowanie w tym obszarze osób z sąsiedztwa z uwzględnieniem obowiązujących uregulowań prawnych oraz po odpowiednim przeszkoleniu tych osób (sprawdzały się w minionym okresie tzw. „ryczałty sąsiedzkie”).

Ponadto jako propozycja rozwiązania problemu osamotnienia i niezaradności ludzi w podeszłym wieku – godny rozważenia jest też pomysł, dot. „rodzin zastępczych” dla osób starszych - oczywiście z koniecznością odpowiednich unormowań prawnych w tym zakresie (rodzinne domy pomocy w praktyce nie sprawdzają się z powodu wymogów formalnych oraz problemów związanych z ich finansowaniem).

IV. Systematyczna kontrola właściwej realizacji przyznanych usług środowisku.

Sprawdzanie odpowiedniego wykonywania przyznanego zakresu usług – dokonywane winno być poprzez bieżącą wymianę informacji pracownika socjalnego z opiekunką, jak również przez niezapowiedziane wizyty w środowisku, analizę kart pracy opiekunki i konfrontację dokonanych w niej zapisów z oświadczeniem świadczeniobiorcy.

Ważnym aspektem w tym obszarze działań jest też odpowiednie potwierdzanie wykonania usług przez usługobiorcę lub opiekuna.

V. Analiza efektywności działań w zakresie usług opiekuńczych.

Analiza powyższa winna dotyczyć m.in.: stopnia poprawy funkcjonowania osoby, zarówno w domu, jak i w środowisku lokalnym, polepszenia warunków życia, wzrostu możliwej do osiągnięcia samodzielności.

W efekcie tej analizy zasadne jest opracowanie dalszego planu pomocy z uwzględnieniem opinii osób korzystających z usług opiekuńczych.

Oczywistym jest posiadanie przez Gminę podjętej **uchwały** w sprawie sposobu realizacji usług opiekuńczych zgodnie z art. 50 ust. 6 ustawy o pomocy społecznej.

Ponadto, Ośrodki wskazywały również na następujące kwestie:

- konieczność wypracowania stałych metod rozpoznawania potrzeb w zakresie usług,
- zatrudnienie w Ośrodku osoby koordynującej realizację usług opiekuńczych,
- ułatwianie osobom starszym dostępu do sprzętu wspomagającego i pielęgnacyjnego (np. wypożyczalnie sprzętu, „bransoletki życia”),
- uruchamianie wolontariatu w realizacji usług opiekuńczych,
- propagowanie podejmowania pracy w tym obszarze (podnoszenie prestiżu zawodu, zapewnianie odpowiednich szkoleń i wyposażenia stanowiska pracy).

Na zakres realizacji tej formy pomocy w poszczególnych gminach – jak sygnalizowali kierownicy ośrodków pomocy społecznej – ma wpływ sytuacja finansowa gmin. Z uwagi na fakt, iż starzenie się naszego społeczeństwa jest faktem i zaczyna też być problemem – zasadne byłoby rozważenie możliwości większego finansowego udziału środków z budżetu państwa w realizacji tego tak ważnego zadania, jakim są usługi opiekuńcze.

W obszarze pomocy usługowej dla osób starszych – nowym stosunkowo, ale narastającym zjawiskiem – jest tworzenie się placówek całodobowej opieki, których funkcjonowanie wymaga jednak odpowiednich uregulowań.

Problemem bowiem jest często m.in. ich legalność oraz realizowany standard świadczonych usług. Istotne jest w tym względzie wnikliwe rozpoznanie tego typu placówek, które pojawiają się na terenie danej gminy.

Wydział udostępnia to opracowanie, mając świadomość, iż wiele gmin posiada pewne uregulowania, dotyczące realizacji usług opiekuńczych. Powyższy materiał może jednak posłużyć do weryfikacji dotychczas stosowanych metod działania lub też do zainicjowania nowych sposobów postępowania w tym obszarze.